

ROGAČ (*Lucanus cervus*)

Vrsta se v Sloveniji sistematično spremlja od leta 2007 dalje, ko je bil za vrsto vzpostavljen monitoring razširjenosti in populacijski monitoring (VREZEC ET AL. 2007) s kasnejšimi metodološkimi dopolnili (VREZEC ET AL. 2009). Rogač je v Sloveniji splošno razširjena vrsta. Najmočnejša populacija je po sedanjih podatkih na Krasu, večje populacije pa še na Goričkem, Bočkem hribovju, na Kočevskem, v Slovenskih goricah, Zasavju in na Obali ter Vipavski dolini. Glede na podatke zbrane v panevropski študiji o razširjenosti rogača v Evropi se kaže, da v Sloveniji živi dokaj močna in po ocenah stabilna populacija rogača, v kateri prevladujejo večji osebki (HARVEY ET AL. 2011). Raziskave vrste so pri nas med bolj intenzivnimi, torej primerljive nekaterim zahodno evropskim državam.

POPIS V LETIH 2010 IN 2011

Popis v letu 2010 in 2011 je bil izveden po protokolu nacionalnega monitoringa za vrsto (VREZEC ET AL. 2007).

IZBOLJŠAVE METODOLOGIJE MONITORINGA

Tudi pri rogaču smo v letu 2011 uvedli računalniško merjenje biometričnih parametrov, ki smo ga izvajali in testirali po metodologiji predstavljeni pri močvirskem krešiču. Meritve smo pri rogaču vrednotili le za samce (n=26), saj je bilo za samice zbranih premalo podatkov. Ločena obravnava samic in samcev je zaradi velikih morfoloških razlik med spoloma (HARVEY ET AL. 2011) smiselna. Pri vseh biometričnih meritvah je bilo ujemanje značilno, največje pa pri širini glave in celotni dolžini.

Pri izračunu relativne mase je bila v tem poročilu celotna dolžina preračunana po korekciji. V nadaljnjih snemanjih monitoringa pa bi bilo potrebno opraviti še nekaj dodatnih vzporednih merjenj (vsaj v skupnem številu 100 osebkov) za zanesljivejšo oceno korekcije.

MONITORING

MONITORING RAZŠIRJENOSTI (DISTRIBUCIJSKI MONITORING)

Metode

Monitoringa razširjenosti rogača je zaradi dobre prepoznavnosti vrste zasnovan kot zbiranje podatkov od naključnih opazovalcev z dodatnimi vzorčenji v manjšem obsegu, s katerimi pokrivamo z zgornjo metodo nepokrita območja (VREZEC ET AL. 2007 & 2009). Temu naboru podatkov dodamo še zbrane naključne najdbe zbrane ob popisih drugih vrst in popise vrste v okviru drugih projektov. Glavni del podatkov za monitoring razširjenosti vrste priskrbi s popularizacijsko akcijo Zavod RS za varstvo narave (koordinator Martin Vernik).

Rezultati

Po shemi distribucijskega monitoringa rogača predstavlja popis v letih 2010 in 2011 tretje in četrto snemanje v okviru petletnega cikla 2008 – 2012. Uspešna popularizacijska akcija, ki jo izvaja Zavod za varstvo narave (koordinator Martin Vernik), je že v letih 2008 in 2009 pokrila večji del Slovenije (VREZEC ET AL. 2009). V letu 2010 in 2011 smo tako vključujoč podatke, ki jih je zbral ZRSVN in ki so bili zbrani v okviru različnih dodatnih študij, zbrali prek 330 podatkov za vrsto .

Skupno smo v letih 2008, 2009, 2010 in 2011 pokrili 45 od skupno 48 regij v Sloveniji, 93,7 %. Prisotnost rogača smo potrdili v 45 regijah, kar nam da indeks razširjenosti 100 %. Pri prvem snemanju za obdobje 2003 – 2007 smo ugotovili indeks razširjenosti 88,0 % (VREZEC ET AL. 2007), kar kaže da se razširjenost vrste v Sloveniji ne spreminja bistveno in gre še vedno za splošno razširjeno vrsto tudi glede na delne rezultate drugega snemanja (2008 – 2012).

POPULACIJSKI MONITORING

Metode

Populacijski monitoring rogača izvajamo z večernim transektnim popisom po protokolu iz VREZEC ET AL. (2007) z dopolnitvami v VREZEC ET AL. (2009). Iz nabora desetih stalnih vzorčnih mest smo na štirih izvajali popise skozi daljše obdobje od začetka junija do začetka julija, torej v obdobju, ko naj bi se pojavil vrh aktivnosti vrste, ki je navadno nenaden (VREZEC ET AL. 2009). Te lokacije so nam služile za oceno najprimernejšega časa popisa na vseh ostalih vzorčnih mestih in v letih 2010 in 2011 je bilo to konec junija. V kvantitativni oceni populacije smo zato v letu 2010 in 2011 upoštevali le popise opravljene v tem obdobju.

Rezultati

V letih 2010 in 2011 smo izvedli vzorčenja za populacijski monitoring za rogača na vseh 10 izbranih mestih določenih za nacionalni monitoring vrste. Kot je bilo že izpostavljeno v poročilu prvega snemanja (VREZEC ET AL. 2007) je bilo leto 2007 v populacijski dinamiki rogača na minimumu, zato smo po pričakovanju dobili ob naslednjih snemanjih (od leta 2008 do 2011) v splošnem precej višje relativne gostote. Kljub temu je populacija kot kaže stabilna. Seveda so se ta nihanja na lokalni ravni razlikovala. Razlog temu je lahko slabša sezona v letu 2007 (VREZEC ET AL. 2007) ali intenzivnejše vzorčenje v letih od 2008 do 2011. V tem poročilu podajamo rezultate snemanj v letih 2010 in 2011. Trenutno zbrani podatki med leti 2007 in 2011 kažejo na stabilno populacijo (Spearman $r_s = 0,7$, ns), zanesljivejše trende pa bo mogoče oceniti šele po daljši osemletni seriji snemanj (PIMM & REDFEARN 1988).

Za potrebe nacionalnega monitoringa smo v okviru populacijskega monitoringa v letih 2010 in 2011 meritve opravili (izvajajo se sočasno pri večernem transektnem popisu) pri samcih in samicah . Zadostno število meritev smo v snemanju leta 2010 uspeli pridobiti le za lokaciji Hrastje (Dravinjska dolina in gorice) in ZOO Ljubljana v letu 2011 pa za šest lokacij.

VREZEC A., AMBROŽIČ Š., KAPLA A. (2011): Dodatne raziskave kvalifikacijskih vrst Natura 2000 ter izvajanje spremljanja stanja populacij izbranih ciljnih vrst hroščev v letih 2010 in 2011. *Carabus variolosus*, *Lucanus cervus*, *Rosalia alpina*, *Morimus funereus*, *Cucujus cinnaberinus*, *Cerambyx cerdo*, *Graphoderus bilineatus*. Končno poročilo. – Nacionalni inštitut za biologijo, Ljubljana.

Problem, ki se kaže pri meritvah rogača je relativno majhno število osebkov, saj je večino opazovanih letečih hroščev pravzaprav težko ujeti. Zato merjenja rogačev v prvi petletni seriji snemanj izvajamo poskusno ob samih popisih, s čimer bomo lahko ovrednotili uporabnost biometričnih podatkov v shemi monitoringa za vrsto upoštevaje metodološke omejitve.

Večjih sprememb v parametrih habitata pri rogaču na vzorčnih mestih monitoringa med letoma 2010 in 2011 nismo opazili, le na nekaj lokacijah smo potrdili intenzivnejšo sečnjo v gozdu (Šmarna gora), ki pa bo učinke pokazala šele na daljši rok.